

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

DOI: 10.4312/SKMR4724
Sodobna slovanska kratka zgodba 8

Viktor Pelevin

Kristalni svet

Iz ruščine prevedel Jani Rebec

*Ob poti čaka – tretji. Drug moj, si ti to,
kositrni pogled pod kapo razcapano?*
A. Blok

Kdor je imel 24. oktobra 1917 priliko snifati kokain na neobljudenih in nečloveških petrograjskih ulicah, ve, da človek nikakor ni kralj narave. Kralj narave ne bi zložil dlani v indijsko mudro, ko bi poskušal pred zadušljivim vetrom zaščititi drobceno izstrelišče na nohtu palca. Kralj narave ne bi z drugo roko držal roba kapuce, ki samo čaka, da bi mu padla čez oči. In če se do česa kralj narave zagotovo ne bi spustil, je do ponižujoče nujnosti, da z zobmi drži smrdeče usnjene vajeti, medtem pa od trapastega ruskega konja v vsakem trenutku pričakuje kar najbolj neotesano nesramnost, ki jo je že davno napovedal Dmitrij Sergejevič Merežkovski.

»Kako ti še ne preseda, Jurij? Danes že petič snifaš,« je rekel Nikolaj, ko je žalosten ugotovil, da mu tovariš tudi tokrat ne bo ničesar ponudil.

Jurij je dal biserovinasto škatlico v žep plašča, se za trenutek zamislil, potem pa nenadoma s čevlji močno udaril konja v bok.

»Ihh-h-h-a! Za njim pa povsod bronasti jezdec!« je zavpil in s težkim, zvonkim topotom oddirjal v daljavo po prazni in temni Špalerni. Nato je, ko je konja le nekako prepričal, da je upočasnil in se obrnil, odgalopiral k Nikolaju, po poti z nevidno sabljo presekal lekarniški znak in celo poskušal dvigniti konja na zadnje noge, a je ta v odgovor na njegova prizadevanja počepnil na zadnje noge in se začel ritensko pomikati po cesti poti slaščičarski izložbi, prelepljeni z enakimi rumenimi reklamami za limonado: brkati junak s križi sv. Jurija na prsih, rahlo upognjen, da ga ne bi zadeli drobcji šrapnela, ki je pravkar eksplodiral na nebu, pije iz visokega kozarca, gledata pa ga dve bolj za silo narisani lepotici – medicinski sestri. Nikolaj je z nekom že razpravljal o slabomnosti in vulgarnosti tega plakata, ki je skupaj z eserovskimi in boljševiškimi letaki visel po vsem mestu, zdaj pa se je neznano zakaj spomnil brošure Petra Uspenskega o četrti dimenziji, natisnjene na zanič časopisnem papirju, in si predstavljal konjsko zadnjico, ki se dvigne iz praznine in zbije limonado iz rok utrujenega bojevnika.

Jurij je končno obvladal konja in se po nekaj piruetah sredi ulice napotil proti Nikolaju.

»Poleg tega ne pozabi,« je nadaljeval prekinjeni pogovor, »vsaka kultura je prav paradoksalna celota stvari, ki na prvi pogled nimajo nič skupnega. Seveda so tudi vzporednice: stena, ki kot obroč obdaja starodavno mesto, okrogel kovanec ali hitro premagovanje ogromnih razdalj z vlaki, havbicami in telegrafi. In podobno. Glavno seveda ni to, ampak to, da se vsakič pokaže neka nedeljiva enotnost, neko načelo, ki se ga kljub skrajni preproščini ne da sformulirati ...«

»O tem sva že govorila,« je odsekal Nikolaj, »nedoločljivo načelo, ki je enako zastopano v vseh kulturnih pojavih.«

»No, ja. In to kulturno načelo obstaja samo določen čas, približno tisoč let. In v tem obdobju gre skozi iste faze kot človek – kultura je lahko mlada, stara in umirajoča. In zdaj se dogaja prav umiranje. Pri nas je to še prav posebej očitno. Ker tole,« je Jurij z roko pokazal na rdeč bombažni trak z napisom ‚Naj živi ustanovna skupščina, ki je bil razpet med dvema uličnima svetilkama, «je že agonija. Ali celo začetek razkroja.«

Nekaj časa sta jezdila v tišini. Nikolaj je pogledoval okrog, ulica je dobesedno zamrla, in če ne bi bilo nekaj osvetljenih oken, bi človek lahko pomislil, da so skupaj s staro kulturo umrli tudi vsi njeni nosilci. Tekla je že druga ura straže, a še vedno nista naletela na nikogar, tako da je bilo popolnoma nemogoče izpolniti ukaz kapitana Prihodova.

»Da po Špalerni proti Smolnemu ne spustita nobene civilne kurbe,« je rekel kapitan ob ločitvi in ob tem pomenljivo gledal Jurija, »jasno?«

»V kakšnem smislu naj to razumeva, gospod kapitan,« je vprašal Jurij, »dobesedno?«

»V vseh smislih, junker Popovič, v vseh.«

Da bi lahko nekemu preprečili, da bi šel po Špalerni do Smolnega, pa je poleg dveh junkerjev, ki sta pripravljena izpolniti ukaz, potreben še tisti tretji, ki bi se poskušal prebiti tja. A tega ni bilo, zato je bila vojaška straža omejena na Jurijevo precej zmedeno pripoved o rokopisu nekega

Nemca, ki ga Nikolaj zaradi slabega znanja jezika ni mogel prebrati.

»Kako mu je ime? Spuller?« »Spengler,« je ponovil Jurij. »Kakšen pa je naslov knjige?« »Ne vem. Saj ti pravim, da še ni izšla. Šlo je za tipkopis prvih poglavij. Prek Švice so ga pripeljali.«

»Moram si zapomniti,« je zamrmral Nikolaj in takoj spet popolnoma pozabil nemški priimek, dobro pa si je zapomnil povsem nesmiselno besedo ‚Spuller‘. Takšne stvari so se mu stalno dogajale: ko si je skušal kaj zapomniti, mu je ravno to zletelo iz glave, zasidrale pa so različne pomožne strukture, ki naj bi mu omogočale ohraniti tisto, kar si je hotel vtisniti v spomin – in zasidrale so se temeljito: ko se je poskušal spomniti priimka bradatega nemškega anarhista, ki ga je navdušeno prebirala njegova sestra gimnazijka, se mu je takoj prikazal spomenik Marku Avreliju, ko se je poskušal spomniti kakšne hišne številke, pa je nenadoma naletel na letnico ‚1825‘ in pet profilov – morda s steklenice konjaka, morda pa iz teozofske revije. Še enkrat se je poskusil spomniti nemškega priimka, a sta se po besedi ‚Spuller‘ pojavili besedi ‚Singer‘ in ‚Parabellum‘. Druga sploh ni imela nobene zveze, prva pa ni mogla biti prava, ker se ni začela na ‚Sp‘. Takrat se je Nikolaj odločil, da bo uporabil trik in si zapomnil besedo ‚Spuller‘ kot besedo, ki je podobna priimku, ki mu je zletel iz glave. Ideja je bila, da jo bo tako moral pozabiti, s čimer se bo sprostil mesto za pravi priimek.

Nikolaj se je že odločil, da bo še enkrat vprašal tovariša, ko je nenadoma opazil temno postavo, ki se je vlekla ob steni iz smeri Litejnega prospekta, in je pocukal za rokav Jurija, ki je jezdil ob njem. Jurij se je predramil, pogledal okrog sebe, zagledal mimoidočega in poskušal zažvižgati. Zvok sicer ni bil podoben žvižgu, je bil pa dovolj svarilen.

Ko je neznani gospod ugotovil, da so ga opazili, se je odmaknil od stene, stopil na svetel madež pod ulično svetilko in se popolnoma razkril. Na prvi pogled jih je imel kakih petdeset ali malo več, oblečen je bil v temen plašč z žametnim ovratnikom, na glavi pa je imel polcilinder. Njegov obraz z napol čehovsko bradico in širokimi ličnicami bi bil popolnoma običajen, če na njem ne bi bilo pretkano priprtih oči, za katere se je zdelo, da so pravkar nekemu pomežiknile – in to v obe smeri in iz povsem različnih razlogov. Gospod je v desni roki držal palico, s katero

je mahal naprej in nazaj, kot da gre pač le mimo, se v nikogar ne vtika, se ne namerava vtikati in tudi sicer noče ničesar vedeti o grdobijah, ki se dogajajo okrog njega. Nikolaja, ki je bil nagnjen k metaforičnosti, je spominjal na konjskega tatu, specializiranega za krajo najrazličnejših kasačev.

»Dobeh večeh, fanta,« je neprisiljeno, morda celo predrzno rekel gospod, »kako kaj služba?«

»Kam pa ste namenjeni, gospod?« je hladno vprašal Nikolaj.

»Jaz? Sphehajam se. Sphehajam se tlele. Veste, danes sem cel dan kavo pil, da mi je photi večehu že shce zastokalo ... Sem pomislil, kaj če bi se šel malo nadihat ...«

»Torej se sprehajate?« je vprašal Nikolaj. »Sphehajam se ... A se mogoče ne smem?« »Ne, seveda se lahko. Imava le prošnjo: bi šli lahko v drugo smer? Saj vam je vseeno, kje dihate?«

»Vseeno,« je odgovoril gospod in se nenadoma namrščil, »a kaj je zdaj to za ena nespodobnost. Jaz sem se navajen po Špalehni sphehajat: goh in dol, goh in dol ...«

S palico je pokazal, kako. Jurij se je rahlo zazibal v sedlu, in gospod je svoje pozorne očke preusmeril vanj, zaradi česar je Jurij začutil, da mora nujno nekaj reči.

»Toda dobila sva ukaz,« je dejal, »naj niti ene civilne kurbe ne spustiva do Smolnega.«

Gospod se je nekam srdito užalil in dvignil brado. »Kako si dhznete? Vi ... Jaz vas bom v časopisih ... V časopisu *Novoje vhemja* ...« je začel drdrati, a je bilo takoj jasno, da tudi če ima kaj opraviti s časopisi, to nikakor ni časopis *Novoje vremja*, »kakšna phedhznost ... Ali sploh veste, s kom se pogovahjate?«

Njegov ogorčen ton nekako ni sovpadal s pripravljenostjo, s katero se je začel umikati s svetle točke nazaj v temo, besede so obljubljale dolg in hud škandal, gibi pa so izdajali takojšnjo pripravljenost ne samo zbežati, ampak zdirjati proč, kar ga nesejo noge.

»V mestu je izredno stanje,« je za njim zavpil Nikolaj, »dihajte nekaj dni skozi okno!«

Gospod je tiho in hitro odšel in se kmalu popolnoma razblinil v temi.

»Oduren tip, nedvomno slepar,« je dejal Nikolaj. »Kako mu oči pobliskavajo ...«

Jurij je odsotno prikimal. Junkerja sta prijezdila do vogala Litejnega prospekta in se obrnila. Od Jurija je ta manever zahteval kar precej napora. Njegovo ravnanje s konjem je ves čas izdajalo prijeme izkušenega kolesarja: široko je razpiral vajeti, kot da bi imel v rokah balanco, ko pa se je bilo treba ustaviti, je v stremenih trzal z nogami, kot da bi hotel zavrteti nazaj pedala poldirikalnega ‚Dunlopa‘.

Začel je padati zoprn, rahel dež in tudi Nikolaj si je vrgel kapuco čez kapo, tako da ga ni bilo več mogoče ločiti od Jurija.

»Kaj ti misliš, Jura, se bo Kerenski dolgo obdržal?« je čez nekaj časa vprašal Nikolaj.

»Ničesar ne mislim,« je odgovoril Jurij, »saj je vseeno. Če ne on, pa kdo drug. Raje mi povej, kako se počutiš v vsem tem?«

»V kakšnem smislu?« Nikolaj je v prvem trenutku pomislil, da Jurij govori o vojaški uniformi.

»No, glej,« je rekel Jurij in s kretljivo, podobno gibu sejalcu, pokazal nekam predse. »Nekje je vojna, ljudje umirajo. Carja so vrgli s prestola, vse so spremenili v pekel. Na vsakem vogalu se krohotajo boljšeвики in žrejo semenke. Kuharice imajo rdeče pentlje, mornarji so pijani. Vse nekam dere, kot da bi popustil kakšen nasip. Ti, Nikolaj Muromcev, pa v blatnih škornjih svojega duha stojiš v samem središču tega kaosa. Kako dojemaš samega sebe?«

Nikolaj je pomislil. »O tem nekako nisem razmišljal,« je rekel. »Živim pač, to je vse.«

»No, poslanstvo verjetno imaš?« »Ah, kakšno poslanstvo,« je odgovoril Nikolaj in se celo nekoliko vznemiril. »Lepo te prosim. Nehaj s takšnimi.«

Jurij je potegnil za jermen ukrivljene karabinke in izza njegove rame je prilezel konec cevi, podoben glavi majhnega jeklenega purana, ki pozorno poslušala pogovor.

»Poslanstvo ima vsak,« je rekel Jurij, »le da te besede ni treba razumeti tako vzvišeno. Karel XII., recimo – saj veš, tisti švedski kralj –, se je celo svoje življenje boril z nami in še z nekom, koval vsa mogoča odlikovanja sebi v čast, gradil ladje, zapeljeval ženske. Na lov je hodil, pil je. Medtem pa je v neki vasi, recimo, odraščal neki pastirček, ki je sanjaril samo o novih natikačih. Seveda ni mislil, da ima kakršnokoli poslanstvo – ne samo, da si tega ni mislil, temveč te besede niti ni poznal. Potem je šel v vojsko, dobil pištolo in se nekako naučil streljati. Mogoče se niti ni naučil streljati, ampak samo moliti cev iz jarka in pritisniti na sprožilec. In tako je nekega dne pomolil ven cev, si zamašil ušesa in pritisnil na petelina, v tistem pa je nekje na liniji leta krogle veličastni Karel XII. galopiral na posebnem kraljevskem konju. In jo fasal naravnost v glavo ...«

Jurij je zakrilil z roko in uprizoril padec ubitega švedskega kralja z dirjajočega konja.

»Najbolj zanimivo je to,« je nadaljeval, »da človek najpogosteje ne ve, kaj je njegovo poslanstvo, in ne prepozna trenutka, ko bo udeležil tisto, zaradi česar je bil poslan na zemljo. Verjame recimo, da je skladatelj in da je njegova naloga pisati glasbo, v resnici pa je edini namen njegovega obstoja pasti pod voz na poti do konservatorija.«

»Zakaj pa to?« »No, recimo zato, da bi dama, ki bi bila takrat na izvoščku, od strahu splavila in bi se človeštvo rešilo novega Džingiskana. Ali pa zato, da bi se nekemu, ki bi stal ob oknu, utrnila nova ideja. Saj niti ni pomembno.«

»No, če tako gledamo na stvar,« je rekel Nikolaj, »potem ima seveda vsak svoje poslanstvo. Le da je popolnoma nemogoče ugotoviti, kaj to je.«

»Ne, da se,« je rekel Jurij in utihnil. »Kako?« »V Švici živi neki zdravnik Steiner ... Ah, saj je vseeno,« Jurij je zamahnil z roko in Nikolaj je razumel, da je bolje, da zdaj ne vrta vanj z vprašanji.

Špalerna je bila temna in skrivnostna, temna in skrivnostna kot Jurijeve besede o neznanem nemškem zdravniku. Vse je prekrivala megla, Nikolaja se je polotila zaspanost in začel je kinkati. V času med dvema udarcema kopit mu je uspelo zaspati in se zbuditi, in vsakič je imel kratke sanje. Sprva so bile te sanje kaotične in nesmiselne, iz teme so stopali neznani obrazi, ga presenečeno gledali in izginjali, potem so se prikazale nekakšne temne pagode na zasneženem vrhu gore. Nikolaj se je spomnil, da je to samostan in da je celo nekaj vedel o njem, a je podoba že izginila. Potem se mu je sanjalo, da z Jurijem jezditja po visokem bregu reke in zreta v črn oblak, ki se je plazil od zahoda in je že zakril polovico neba – in potem to sploh nista več onadva z Jurijem, ampak neka dva bojovnika –, takrat se je Nikolaju nekaj posvetilo, a se je takoj zbudil in okrog njega je bila spet Špalerna.

V hišah je bilo osvetljenih le pet ali šest oken in ta so spominjala na stene prav tiste temne špranje, za katero se, če verjamemo besedam starodavnega pesnika, nahaja vhod v pekel. »Kakšno mračno mesto,« je pomislil Nikolaj, ko je poslušal piskanje vetra v odtočnih ceveh, »le kako ljudje tukaj rojevajo otroke, si podarjajo rože, se smejiijo ... A saj tudi jaz živim tu ...« Ob tej misli se je zgrozil. Nehalo je pršiti, a ulica ni postala prijetnejša. Nikolaj je spet zadremal v sedlu – tokrat brez sanj.

Zbudila ga je glasba, ki je prihajala nekje iz teme, najprej je bila nerazločna, a ko sta se junkerja približala njenemu viru (osvetljenemu oknu v prvem nadstropju rjave trinadstropne hiše, ki je imela nad vrati amorja, ki igra na trobento), se je izkazalo, da gre za valček *Na gričih Mandžurije* v običajni pihalni izvedbi.

»Nooooč, tišiiina, samo sirek šumiii ...« Na zamolkel in tih zvok gramofona je legal močan moški glas, izrazita senca njegovega lastnika pa je padala na pobarvano okensko steklo – sodeč po čepici je bil častnik. V zraku je držal krožnik in po njem v ritmu glasbe udarjal z vilicami – pri nekaterih taktih so se vilice razlezele in se spremenile v ogromno nejasno senco neke pravljичne žuželke.

»Spiiiite, prijatelji, veliiiika dežeeela spomin vaš ohranjaaaa ...« Nikolaj je pomislil na svoje prijatelje.

Po desetih korakih je glasba zamrla in Nikolaj je spet začel razmišljati o čudnih Jurijevih besedah.

»No, kako?« je vprašal tovariša, ki se je zibal v sedlu.

»Kaj kako?« »Ja, to, o čemer sva se pravkar pogovarjala. Kako odkriti svoje poslanstvo?« »Ah, traparija,« je Jurij zamahnil z roko. Ustavil je konja, si previdno dal vajeti med zobe in iz žepa potegnil biserovinasto škatlico. Nikolaj je odjezdil čisto malo naprej, se ustavil in se zastrmel v tovariša.

Jurij se je pokrtil z rokami, zasmrkal in izpod dlani začudeno pogledal Nikolaja. Nikolaj se je nasmehnil in zavil z očmi. »Mi ta podlež spet ne bo ponudil?« je pomislil.

»Bi malo kokaina?« je končno vprašal Jurij. »Kaj pa vem,« je lenobno odgovoril Nikolaj, »a je dober?«

»Dober.« »Si ga dobil pri kapitanu Prihodovu?« »Ne,« je rekel Jurij in si napolnil drugo nosnico, »to je iz eserovskih krogov. Takšnega snifajo napadalci pred terorističnim napadom.«

»O! Zanimivo.« Nikolaj je izpod plašča privlekel drobno srebrno žličko z monogramom in jo pomolil Juriju, ki jo je prijel za posodico, zvit ročajček pa je potisnil v biserovinasto škatlico s kokainom.

»Stiskač,« je pomislil Nikolaj in se, kot pri udarcu s sabljo, raztegnjeno sklonil s konja in približal levo nosnico rahlo tresočim se prstom tovariša (Jurij je žličko držal z dvema prstoma in jo trdno stiskal, kot da bi šlo za drobnega in smrtonosno strupenega plazilca, ki ga je zgrabil vrat).

Kokain mu je kot ponavadi ožgal nosno-žrelni predel, Nikolaj v primerjavi z običajnim ni čutil nobene razlike, a si je iz hvaležnosti priklical na obraz celo vrsto mističnih občutkov. Ni se hitel vzravhati, saj je upal, da se bo Jurij spomnil tudi na njegovo desno nosnico, a je ta nenadoma zaprl škatlico, jo hitro spravil v žep in pokimal proti Litejnemu.

Nikolaj se je vzravnal v sedlu. Nekdo je prihajal iz smeri prospekta - od daleč ni bilo jasno, kdo. Nikolaj je tiho zaklel v angleščini in se v galopu

odpravil proti njemu.

Po pločniku je počasi in previdno, kot da bi se vsako sekundo bala, da se ne bi ob kaj spotaknila, hodila debela ženska s klobukom z gosto tančico. Nikolaj jo je s konjem skoraj podrl – v zadnjem hipu je čudežno utegnil zaviti stran. Ženska se je prestrašena stisnila ob steno hiše in tiho, pokorno zapiskala, zaradi česar se je Nikolaj spomnil svoje babice in za trenutek ga je preplaval močan občutek krivde.

»Madam!« je zavpil, prijel sabljo in ji salutiral, »kaj počnete tukaj? V mestu se bojujejo, to najbrž veste?«

»Jaz?« je hripavo zatulila ženska. »Seveda vem!« »Se vam je čisto utr-galo? Saj vas vendar lahko ubijejo, oropajo ... Naleteli boste na kakšnega Plehanova, ki vas bo s svojim oklepnikom brez zadržkov povozil.«

»Še kdo dhug bo koga povozil,« je z nepričakovano jezo zamrmrala ženska in stisnila precej velike pesti.

»Madam,« je rekel Nikolaj, se umiril in pospravil sabljo, »vaš pogum je res hvale vreden, a se morate vseeno takoj vrniti domov, k možu in otrokom. Sedite ob kamin, preberite kaj lahkotnega pa še kaj vina popijte. Le ne hodite ven, prosim vas.«

»Tja moham,« je ženska odločno zamahnila s torbico proti reži, ki vodi v pekel, v katero se je do takrat dokončno spremenil oddaljeni del Špallerne.

»Po kaj?« »Phijateljica me čaka. Dhužabnica.« »Se bosta že pozneje dobili,« je rekel Jurij, ki se je približal. »Jasno vam je bilo rečeno, da se naprej ne sme. Lahko greste nazaj, naprej pa ne.«

Ženska je obrnila glavo z ene strani na drugo, pod tančico je bilo popolnoma nemogoče razločiti poteze njenega obraza in ni bilo mogoče ugotoviti, kam gleda.

»Pojdite,« je ljubeznivo rekel Nikolaj, »kmalu bo deset, zunaj bo postalo nevarno.«

»Donnerwetter!« je zamrmrala ženska. Nekje v bližini je zatulil pes – v njegovem tuljenju je bilo toliko žalosti in sovraštva, da se je Nikolaj

stresel v sedlu in nenadoma začutil, kako je okrog vlažno in neprijetno. Ženska je nekam čudno mencala pod ulično svetilko. Nikolaj je obrnil konja in vprašujoče pogledal Jurija.

»In, kaj praviš?« ga je vprašal ta. »Težko rečem. Premalo ga je bilo, da bi ga zares okusil. A zdi se čisto običajen.«

»Ma, ne,« je rekel Jurij, »govorim o tej ženski. Čudna je, ni mi bila všeč.«

»Tudi meni ni bila všeč,« je odgovoril Nikolaj in se obrnil, da bi videl, ali starka morda ne sliši teh žaljivih besed, a o njej ni bilo več sledu.

»In pazi to,« je zamišljeno dodal Jurij, »oba pogrkujeta. Tisti prvi in ta.«

»Pa kaj. Marsikdo pogrkuje. Francozi, oni kar vsi. In Nemci očitno tudi. Res pa je, da nekoliko drugače.«

»Steiner pravi, da je, kadar se kakšen dogodek ponovi večkrat, to znak višjih sil.«

»Kateri Steiner? Tisti, ki je napisal tisto knjigo o kulturah?« »Ne, knjigo je napisal Spengler. On sploh ni doktor. Doktorja Steinerja pa sem videl v Švici. Hodil sem na njegova predavanja. Neverjeten človek. On je bil tisti, ki mi je povedal to o poslanstvu ...«

Jurij je utihnil in zavzdihnil.

Junkerja sta počasi jezdila po Špalerni v smeri Smolnega. Ulica je bila že dolgo videti mrtva, a le v tem smislu, da si je bilo iz minute v minuto težje predstavljati živega človeka za katerim od temnih oken ali na spolzkem pločniku. V drugem, nečloveškem smislu je ulica, nasprotno, oživela: podnevi povsem neopazne kariatide so se zdaj samo pretvarjale, da so otrpnile – v resnici so s pozornimi pobarvanimi očmi spremljale prijatelja. Orli na pedimentih so bili v vsakem trenutku pripravljene vzleteti in z višav planiti na dva konjenika, bradati obrazi vojakov na mavčnih kartušah pa so se, nasprotno, skesano muzali in gledali vstran. Spet je zapiskalo v odtočnih ceveh – in to kljub temu da na sami ulici ni bilo čutiti nobenega vetra. Zgoraj, kjer je bil podnevi širok pas neba, zdaj ni bilo ne oblakov ne zvezd – vlažen in hladen mrak je

obvisel med dvema linijama streh in klobčiči megle so polzeli navzdol po stenah. Od več svetilk, ki so prej gorele, so dve ali tri neznanu zakaj ugasnile, ugasnilo je tudi tisto okno v prvem nadstropju, kjer je še ravnokar častnik pel lep in tragičen valček.

»Ampak res, Jura, daj kokain ...« ni zdržal Nikolaj. Jurij je bil očitno enako iztirjen – prikimal je, kot da bi Nikolaj pravkar rekel nekaj prav posebej pravilnega, in segel v žep.

Tokrat ni skoparil: ko je dvignil glavo, je Nikolaj začudeno opazil, da je privid izginil in da je okrog njega običajna večerna ulica, četudi temna in mračna, četudi prekrita z gosto meglo, a vseeno ena izmed tistih, kjer je preživel otroštvo in mladost, z navadnimi pičlimi okraski na stenah hiš in utripajočimi motnimi svetilkami.

V daljavi je pri Litejnem odjeknil strel iz puške, nato še eden, temu pa so takoj sledili vedno glasnejši topot konjskih kopit in divji kriki konjenikov. Nikolaj je potegnil karabinko čez ramo – smrt na straži se mu je zazdela čudovita, z orožjem v rokah in okusom po krvi v ustih. A Jurij je ostal miren.

»To so naši,« je rekel. In res so bili jezdec, ki so se prikazali iz megle, oblečeni v enake uniforme kot Jurij in Nikolaj. Še trenutek in že je bilo mogoče razločiti njihove obraze.

Spredaj je na mladi beli kobili jahal kapitan Prihodov, konca njegovih črnih brkov sta se vihala navzgor, oči so se mu pogumno bleščale, v roki pa se je kot ledena strela lesketala kavkaška sablja. Za njim je v strnjeni skupini galopiralo dvanajst junkerjev.

»No, kako? Vse v redu?« »Odlično, kapitan!« sta v en glas odgovorila Jurij in Nikolaj in se zravnala v sedlih.

»Na Litejnem so razbojniki,« je zaskrbljeno rekel kapitan, »poglejte«. Nikolaju je v dlan potisnil kovinski disk na dolgi verižici. Bila je ura. Z nohtom je odprl pokrov in zagledal globoko vrezan gotski napis, ki ga ni razumel. Uro je predal Juriju.

»Od general..., od generalštaba,« je prevedel ta, ko je v temi s težavo razbral majhne črke. »Očitno gre za trofejo. Nenavadno pa je, gospod

kapitan, da je verižica iz jekla. Z njo bi lahko vrata zaklenil.«

Uro je pomolil Nikolaju: res, čeprav je bila verižica tanka, se je izkazala za presenetljivo močno, še bolj presenetljivo pa je bilo to, da na členih ni bilo spojev, kot da bi bila v celoti izbrušena iz enega kosa jekla.

»Pa tudi ljudi bi lahko davil,« je rekel kapitan, »na Litejnem so tri trupla. Dve prav na vogalu: invalid in medicinska sestra, zadavljena in slečena. In ni jasno, ali so ju tam le odvrgli ali so ju ubili in oropali. Najverjetneje so ju tam odvrgli – medicinska sestra gotovo ni mogla nositi človeka brez nog ... Kakšna okrutnost! Česa takšnega še na fronti nisem videl. Jasno, invalidu je vzel uro, potem pa ju je z verižico ... Veste, tam je tako velika luža ...«

Eden od junkerjev se je medtem ločil od skupine in prijezdil do Jurija. To je bil Vaska Sievers, velik navdušenec nad drsanjem in tankovskimi zadevami, v šoli ga niso marali zaradi pretirane pedantnosti in slabega znanja ruskega jezika, z Jurijem, ki je nemščino dobro obvladal, pa sta bila prijatelja.

»... sto metrov stran,« je rekel kapitan in s sabljo potrkal po čevlju, »je bilo tretje truplo na vhodu ... Ženska, prav tako skoraj gola ... in sled verižice ...«

Vaska je Jurija, ki je pozorno poslušal, potrepljal po rami in ta je, ne da bi odmaknil pogled od kapitana, nastavlil dlan, kamor je Vaska hitro položil majhen zvitek. Vse to se je zgodilo za Jurijevim hrbtom, a vseeno ni ušlo kapitanovemu pogledu.

»Kaj je, junker Sievers?« je prekinil samega sebe, »kaj imaš tam?«

»Kapitan! Čez štiri minute zamenjamo stražo na železniški postaji Nikolajevska!« je odgovoril Vaska med salutiranjem.

»V kasu naprej!« je zakričal kapitan. »Pa ne tja, na Litejni! Mimo Smolnega se bomo težko prebili!«

Junkerji so se obrnili in izginili v meglo, kapitan Prihodov je zadržal plešočo kobilo ter zavpil Juriju in Nikolaju:

»Bodita blizu! Nikogar ne spustita mimo brez prepustnice, ne hodita

na Litejni, k Smolnemu tudi nimata kaj lesti! Jasno? Menjava ob deset trideset!«

In je izginil za junkerji; še nekaj sekund se je slišalo topotanje kopit, nato pa se je vse umirilo in kar težko je bilo verjeti, da je bilo še ravno kar na tej vlažni in temni ulici toliko ljudi.

»Od generalštaba,« je ponovil Nikolaj in v dlani potežkal srebrni ponvičnik – kapitan je v naglici pozabil na svojo strašno najdbo.

Ura je imela obliko majhne školjke bisernice, na številčnici so bili trije kazalci, ob strani pa – glede na število kazalcev – trije nabrazdani gumbi za navijanje. Nikolaj je rahlo pritisnil zgornjega in skoraj spustil uro na pločnik – začela je igrati. To je bilo prvih nekaj not neke pompozne nemške melodije, ki jo je Nikolaj takoj prepoznal, imena pa se ni spomnil.

»Apassionata,« je dejal Jurij, »Ludwig van Beethoven. Brat mi je pripovedoval, da jo Nemci pred napadom igrajo na orglice. Nekaj podobnega koračnici.«

Odprl je zvitek, ki mu ga je pustil Vaska in ki je bil, kot se je izkazalo, skoraj en sam papir. V notranjosti je bilo pet ampul z neenakomerno zataljenimi vratovi. Jurij je skomignil z rameni.

»Tole je Prihodova vznemirilo,« je rekel, »on vidi skozi ljudi. A kaj naj s tem brez brizge ... Temu se reče pedant: vzame kokain, plača pa z efedrinom. Ti tudi nimaš brizge?«

»Zakaj? Imam,« je brez posebnega navdušenja odgovoril Nikolaj. Ni hotel efedrina, hotel se je vrniti v vojašnico, dati plašč v sušilnico, leči na posteljo in se zazreti v znan madež, ki je v polsnu enkrat postal zemljevid mesta, drugič plenilski mongoloidni obraz z brado, spet tretjič obrnjen obglavljen orel – Nikolaj se svojih sanj sploh ni spomnil, do njega so prihajali le njihovi odmevi.

Z odhodom kapitana Prihodova se je ulica spet spremenila v sotesko, ki vodi v pekel. Dogajale so se čudne reči: nekomu je uspelo s ključavnico zakleniti vhod v eno od hiš, sredi tlakovane ulice se je pojavilo več praznih steklenic z živorumenimi nalepkami, nad reklamo za limonado

v izložbi slaščičarne pa je postrani visel neizmerno velik napis, katerega prva vrstica je bila zapisana z velikimi črkami in klicaji in je po domače nagovarjala k nakupu izdelka. Skoraj vse svetilke so že ugasnile, goreli sta le še dve, ki sta si stali nasproti. Nikolaj je pomislil, da bi kakšen dekadent iz Potepuškega psa, ki stvari ni več sposoben dojemati neposredno, v teh svetilkah videl mistična svetleča vrata, ki bi jih morala varovati pošastna žival, ki bi se bila vsak trenutek pripravljena priplaziti iz teme in pogoltniti ves svet.

Nekje so spet zatulili psi in Nikolaj je postal otožen. Zapihal je hladen veter, zaropotal je s pločevino na strehi in odhitel naprej, a je za sabo pustil čuden in neprijeten zvok – prodorno, oddaljeno škripanje nekje v smeri Litejnega. Zvok je včasih izginil, se nato spet pojavil in se postopoma približeval, kot da bi bila Špalerna na debelo posuta z razbitim steklom, nekdo pa bi počasi, s presledki, vlekel po njej ogromen žebelj in ga postopoma premikal proti dvema zadnjima svetlečima točkama.

»Kaj je to?« je bedasto vprašal Nikolaj. »Ne vem,« je odgovoril Jurij in se zaziral v oblake črne megle, »bova videla.«

Škripanje je zamrlo, nato pa je nenadoma zazvenelo že čisto blizu, in eden od oblakov megle, napolnjen z neko posebno črnino, se je ločil od temne meglice, ki se je plastila med hišami. Med približevanjem je počasi dobival obris čudnega bitja: od vrha do ramen je bil to človek, spodaj pa nekaj nenavadnega, masivnega in gibljivega, in prav ta spodnji del je oddajal ta odvraten škripajoč zvok. To čudno bitje je tiho mrmralo z dvema glasovoma hkrati – moški je stokal, ženski pa tolažil, pri čemer je z ženskim glasom govoril njegov zgornji del, z moškim pa spodnji. Bitje je z dvema glasovoma pokašljalo, stopilo na osvetljeni del in se ustavilo – in šele v tistem trenutku je, kot se je zdelo Nikolaju, dobilo svojo končno obliko.

Pred junkerjema je na invalidskem vozičku sedel moški, gosto prekrit s povoji in odlikovanji. Povit je imel celo obraz: v režah med trakovi bele gaze so se videle le gube plešastega čela in priprto oko, ki se je rdeče bleščalo. V rokah je držal starinsko kitaro, okrašeno z raznobarnimi svilenimi trakovi.

Za vozičkom je stala ostarela sivolasa ženska v klavrni, dotrajani kočmajki in z vodenimi prsti stiskala naslonjalo. Ni bila ravno debela, ampak nekako razlezena – kot vreča pšena. Oči te ženske so bile okrogle in nore in očitno niso videle Špalerne ulice, ampak nekaj, o čemer je bolje sploh ne vedeti, na glavi pa je imela povešeno majhno čepico z rdečim križem – ta je bil vsekakor pritrjen, saj bi moral po fizikalnih zakonih odpasti.

Nekaj sekund je minilo v tišini, nato pa si je Jurij obliznil suhe ustnice in rekel:

»Prepustnico.«

Invalid na vozičku se je vznemiril, pogledal medicinsko sestro in nelagodno zastokal. Medicinska sestra je stopila izza vozička, se nagnila k junkerjema in položila roke na kolena. Nikolaj se je kar nekam začudil, ko je na njenih nogah zagledal ponošene vojaške čevlje, ki so štrleli izpod modrega krila.

»A sploh premorete kaj sramu ali čisto nič?« je rekla tiho in uperila svoj pogled v Jurija. »Ranjen je v glavo, zate je padel. Kje naj bi dobil prepustnico?«

»Ranjen, praviš, v glavo?« je zamišljeno še enkrat vprašal Jurij. »Zdaj se je očitno že zacelila? Prepustnico.«

Ženska se je zmedeno ozrla okrog sebe. Invalid na vozičku je brenknil na kitaro in po ulici se je razlegel tih, vibrirajoč zvok. Medicinska sestra se je, kot da bi jo ta zvok vzpodbodel, spet sklonila in spregovorila:

»Sine, ne jezi se ... ne jezi se, če sem kaj narobe rekla, ampak res morava mimo. Če bi ti vedel, kakšen človek sedi tukaj ... Junak. Poročnik Preobraženskega polka Krivotikin. Junak Brusilovskega preboja. Njegov tovariš jutri odhaja na fronto, morda se ne bo več vrnil. Morata se videti, razumeš?«

»Preobraženskega polka, praviš?«

Invalid je prikimal, si pritisnil kitaro na prsi in zaigral. Igral je nekam čudno, kot da bi igral na razbeljeno bakreno balalajko – previdno je udaril po strunah in nato hitro povlekel prste nazaj, a Nikolaj je me-

lodijo prepoznal: to je bila koračnica Preobraženskega polka. Nenavadno je bilo tudi to, da je imel izrez resonatorja, ki je pri vseh kitarah okrogel, obliko pentagrama – od tod očitno njen nizki zvok, ki je vznemirjal dušo.

»Toda Preobraženski polk,« je neprizadeto dejal Jurij, ko je invalid nehaj igrati, »ni sodeloval pri Brusilovskem preboju.«

Invalid je nekaj zamukal in s kitaro pokazal na medicinsko sestro. Ta se je obrnila k njemu in očitno poskušala ugotoviti, kaj hoče, a ji to nikakor ni uspelo, dokler ni invalid iz svojega instrumenta spet izvlekel tihega vibrirajočega zvoka – takrat je nenadoma dojela:

»Ali mi ne verjameš, sine? Gospod poročnik je sam prosil, da bi šel na fronto, služil je v tretji Zaamurski diviziji, v konjsko-gorskem divizionu ...«

Invalid na vozičku je dostojanstveno prikimal.

»Z dvajsetimi konjeniki je zajel avstrijsko baterijo. Ima nagrade vrhovnega poveljnika,« je očitajoče rekla medicinska sestra in se obrnila k invalidu, »gospod poročnik, pokažite mu ...«

Invalid je segel v stranski žep vojaškega suknjiča, potegnil nekaj iz njega in dal medicinski sestri, ta pa je to predala Juriju. Jurij je list, ne da bi ga pogledal, dal Nikolaju. Ta ga je razgrnil in prebral:

»Por. Krivotikin 43. Zaamurskega polka 4. bataljona. Ukazujem napad na sovražnika na fronti od vasi Onut do križišča cest, kar je severno od plitvine 265 vključno, z glavnim udarcem med vasema Onut in Črni Potok, da osvojimo vzpetino 236, Ml. farmo in severno pobočje vzpetine 265.

Pooblaščen predstavnik, poveljnik korpusa general artilerije Barancev«

»Kaj nama boste še pokazali?« je vprašal Jurij. Invalid je segel v žep in izvlekel uro, ob čemer je Nikolaj za hip občutil nelagodje. Medicinska sestra jo je predala Juriju, ki jo je na hitro pregledal in dal Nikolaju. »No, poglej, še urar boš postal,« je pomislil Nikolaj in odprl zlati pokrov, drugič v eni uri.« Na pokrovu je bilo vgravirano:

»Poročniku Krivotikinu za neustrašen napad.

General Barancev«.

Invalid je na svojo kitaro tiho pobrenkoval koračnico Preobraženskega polka, mižavo gledal nekaj v daljavo in očitno razmišljal o svojih bojnih prijateljih.

»Lepa ura. A midva vama bova pokazala še boljšo,« je rekel Jurij, iz žepa izvlekel srebrno školjko, jo z verižico zazibal, ujel v dlan in pritisnil nabrazdani gumb ob strani.

Ura je začela igrati. Nikolaj še nikoli ni videl, da bi glasba, pa naj bo še tako genialna, tako močno in, kar je najpomembneje, tako hitro delovala na človeka. Invalid si je z dlanjo za sekundo pokrnil obraz, kot da ne bi mogel verjeti, da bi to glasbo lahko napisal človek, nato pa se je začel vesti zelo nenavadno: skočil je z vozička in hitro stekel proti Litejnemu, za njim pa je, topotaje z vojaškimi škornji, stekla še medicinska sestra. Nikolaj je snel karabinko z rame, repetiral zaklep in ustrelil v zrak.

»Stoj!« je zavpil. Med begom se je medicinska sestra obrnila in nekajkrat ustrelila iz pištole – zažvižgali so naboji, po asfaltu se je razletela razbita izložba frizerskega salona, iz katere je še pred sekundo začudeno gledala deklica v slogu *art nouveau*, z zlato barvo naslikana na steklo. Nikolaj je spustil cev in dvakrat naključno sprožil v meglo: ubežnikov ni bilo več videti.

»In zakaj tako zelo hočejo do Smolnega?« je vprašal Jurij in se trudil, da bi zvenel mirno. Niti enega strela ni utegnil sprožiti, v rokah je še vedno držal uro.

»Ne vem,« je rekel Nikolaj. »Verjetno hočejo k boljševikom: tam je mogoče dobiti alkohol in kokain. Precej poceni.«

»Kako, si kdaj kupoval?« »Ne,« je odgovoril Nikolaj in vrgel karabinko čez ramo, »to sem slišal. A pustiva to. Začel si mi pripovedovati o svojem poslanstvu, o doktorju Spullerju ...«

»Steinerju,« ga je popravil Jurij, vznemirjenje pa mu je razvezalo jezik. »To je tak vizionar. Ko sem bil v Dornachu, sem hodil na njegova

predavanja. Usedel sem se čim bliže, celo zapisoval sem si. Po predavanjih so ga takoj obstopili z vseh strani in odpeljali, tako da se z njim nikakor nisi mogel pogovoriti. Sicer si pa niti nisem ne vem kako želel. Potem pa me je na predavanjih začel pogledovati. Govoril je in govoril, potem pa utihnil in se zastrmel vame. Sploh nisem vedel, kaj naj si mislim, potem pa je nenadoma prišel do mene in rekel: ‚Pogovoriti se morava, mladenič.‘ Šla sva v restavracijo, se usedla za mizo, in tam mi je začel razlagati nekaj čudnega o Apokalipsi, o nevidnem svetu in podobno. Nakar mi je rekel, da nosim posebno znamenje in da moram odigrati pomembno vlogo v zgodovini. Da ne glede na to, kaj počnem, v duhovnem smislu stojim na določenem mestu in varujem svet pred starodavnim demonom, s katerim sem se nekoč že boril.«

»Kdaj ti je vse to uspelo?« je vprašal Nikolaj. »V prejšnjih inkarnacijah. On – se pravi dr. Steiner, ne demon – je rekel, da ga lahko ustavim le jaz, ali bom zmogel, pa ne ve nihče. Niti on. Steiner mi je pokazal celo gravuro v neki starodavni knjigi, ki naj bi menda govorila o meni. Tam sta bila dva taka, saj veš, dolgolasca, v eni roki sta držala sulico, v drugi pa peščeno uro, oba v oklepih in eden od njiju naj bi bil jaz.«

»Pa verjameš v vse to?« »Kaj pa vem,« se je zasmel Jurij, »zaenkrat, kot vidiš, streljam za medicinskimi sestrami. Pa še to ne jaz, ampak ti. No, se bova pičila?«

»Morda pa res,« se je strinjal Nikolaj in segel pod plašč v prsni žep vojaške srajce, kjer je bila v ploščati pločevinasti škatlici majhna brizga.

Na ulici je zavladala popolna tišina, veter ni več cvilil v ceveh, lačni psi so, kot je bilo videti, zapustili svoj prehod in se preselili drugam, na Špalerno je legel mir – celo pok zelo tankih steklenih vratov je bilo jasno slišen.

»Dva centigrama,« je bilo slišati šepetanje. »Seveda,« je v odgovor zašepetal drugi glas. »Sleci si plašč,« je rekel prvi šepet, »ukrivil boš iglo.« »Ni važno,« se je odzval drugi. »Zmešalo se ti je,« je šepetal prvi glas, »usmili se konja ...« »Nič hudega, je že navajen,« je zašepetal drugi ...

... Nikolaj je dvignil glavo in se ozrl okrog. Težko je bilo verjeti, da je lahko jesenska petrograjska ulica tako lepa. V cvetličarski izložbi so v

hrastovih kadeh rasli trije drobni borovci, ulica se je dvignila meter in pol v zrak in postala širša, v oknih zgornjih nadstropij je odsevala luna, ki se je pravkar prebila skozi oblake – vse to je bila Rusija in bilo je tako čudovito, da so se Nikolaju nabrale solze v očeh ...

»Zaščitili te bomo, kristalni svet,« je zašepetal in položil dlan na ročaj sablje. Jurij je trdno držal pas karabinke ob levi rami in nepremično strmел v luno, ki se je premikala po raztrganem robu oblaka. Ko se je skrila, je obrnil navdihnjen obraz k svojemu spremljevalcu.

»Čudovita stvar je ta efedrin,« je dejal. Nikolaj ni odgovoril. Kaj bi sploh lahko odgovoril? Prsi so že drugače dihale, vse naokoli je bilo videti drugače in celo odvratna slana je zdaj božala lica. Na tisoče majhnih in velikih vprašanj, ki so bila še pred kratkim mučna in nerešljiva, se je nenadoma izkazalo ne za razrešena, ampak za povsem nepomembna, težišče življenja je bilo v nečem povsem drugem, in ko se je to drugo nenadoma odprlo, se je izkazalo, da je bilo vedno tam, da je bilo prisotno sleherno minuto slehernega dne, a je bilo neopazno, tako kot postane nevidna slika, ki dolgo visi na steni.

»Prižemam k bergli svoji s tožno se roko,« je začel s pojočim glasom deklamirati Jurij. »Prijatelj moj živi za lunino ukano. Ob poti čaka – tretji ...«

Nikolaj svojega tovariša ni več slišal, premišljeval je o tem, kako bo jutri spremenil svoje življenje. Misli so bile nepovezane, včasih naravnost trapaste, a zelo prijetne. Nujno je bilo začeti s tem, da vstane ob pol šestih zjutraj in se umije s hladno vodo, za naprej pa je bilo toliko možnosti, da se je bilo neverjetno težko ustaviti pri čemerkoli konkretnem, in Nikolaj je začel napeto izbirati, pri tem pa je, ne da bi to opazil, nekaj glasno mrmral in od razburjenja stiskal pesti.

»... plotovi so kot krste. V jarkih tvar trohni. Vse, vse pokopano je v brezljudni bolečini!« je Jurij deklamiral in si s prosto roko obrisal pot s čela.

Nekaj časa sta jezdila v tišini, potem pa je Jurij začel popevati neko pesem, Nikolaj pa se je pogreznil v nekaj podobnega dremežu. Nenavadno je bilo to, da je šlo za stanje, ki ni bilo niti malo podobno spanju, kot

denimo po več skodelicah močne kave, a ga je vseeno spremljalo nekaj podobnega sanjam. Pred Nikolajem so se, kot da bi legale na Špalerno, prikazale ceste njegovega otroštva: gimnazija in cvetoče jabolane pred njenim oknom, mavrica nad mestom, črn led drsališča in drsalci, ki so, osvetljeni z močno električno svetlobo, hitro drseli po njem in obletali stoletne lipe, ki so v dveh vrstah vodile do stare hiše s stebri ob vhodu – vse to je nekoč videl čisto zares. Potem pa so se začele pojavljati podobe nečesa zelo znanega in hkrati nikoli videnega: pojavilo se je ogromno belo mesto, okronano s tisoči zlatih cerkvenih glav, mesto, ki kot da je viselo v zraku znotraj ogromne kristalne krogle, in to mesto (Nikolaj je to z gotovostjo vedel) je bila Rusija, on in Jurij, ki v sanjah ni bil čisto Jurij, pa sta bila zunaj njegovih meja in sta skozi oblake megle na konjih hitela nasproti nekakšni pošasti, pri kateri je bilo najbolj strašno to, da sta bila njen obris in velikost popolna nejasna: šlo je za brezoblični vrtinec praznote, ki je izžareval ledeni mráz.

Nikolaj se je zdrznil in na široko odprl oči. V oklepu blaženosti, ki ga je obdajal, se je pojavila drobna razpoka, skozi katero se je prebilo nekaj kapljic negotovosti in otožnosti. Razpoka je postajala vse večja, in kmalu ob misli na prihajajoči jutrišnji dan (točno ob pol šestih), na preobrat celotnega življenja in usode, ni bilo mogoče več uživati. Še nekaj minut pozneje, ko sta se pred njim zasvetili dve svetilki, stoječi druga nasproti druge, in se začeli približevati, pa je prav ta misel postala nedvoumen in glavni vir trpljenja, ki je preplavilo dušo.

»Comedown«, si je končno moral priznati Nikolaj. Čudno, a odkrita neposrednost tega sklepa je zakrpal vrzel v duši in obseg trpljenja v njej se je nehal razraščati. A zdaj je bilo treba zelo skrbno spremljati svoje misli, saj bi lahko katerakoli od njih postala izvor neizogibne, a zaenkrat, bi rad verjel, še oddaljene muke, ki jo je za svoje usluge vsakič terjal efedrin. Juriju se je očitno dogajalo isto, saj se je obrnil k Nikolaju in mu rekel, tiho in hitro, kot da bi varčeval z zrakom, ki je prihajal iz njegovih pljuč:

»Spiti bi ga morala.« »Premalo bi bilo,« je enako odsekano odgovoril Nikolaj in začutil sovraštvo do tovariša, ker ga je prisilil, da je odprl usta.

Pod konjskimi kopiti se je zaslišalo gosto in zoprno hreščanje. To so bili drobci izložbe, ki je padla pod streli pištole.

»Krrrisstalni svet,« je z gnusom do sebe in vsega na svetu pomislil Nikolaj. Nedavne vizije so se mu nenadoma zdele tako nesmiselne in sramotne, da je hotel v odgovor na hreščanje stekla še sam zaškripati z zobmi.

Zdaj je postalo jasno, kaj je pred njim: *comedown*. Najprej je bil nekje blizu svetilk, nato, ko so bile svetilke ob njem, pa se je umaknil v meglo, ki se je vrtinčila na križišču z Litejnim, in čakal. Nobenega dvoma ni bilo, da je bila hladna, mokra in umazana Špalerna edina stvar, ki sploh je na svetu, in edino, kar je od nje lahko pričakoval, je bila brezupna bolečina in muka.

Črn pes neopredeljive pasme je z dvignjenim repom stekel po ulici, zalajal na dve zgrbljeni sivi opici v sedlih in izginil v prehodu, za njim pa se je iz smeri Litejnega pojavil in se začel približevati *comedown*.

Izkazalo se je, da gre za brkatega moškega srednjih let v usnjeni kapi in bleščečih škornjih – za tipičnega zavednega proletarca. Pred sabo je ta proletarec potiskal prostoren rumen voziček, ki je imel ob straneh napis *Limonada*, na sprednjem delu vozička pa je bil prav tisti reklamni plakat, ki je Nikolaja metal iz tira tudi v vedrem stanju duha, zdaj pa je bilo videti, kot da bi se vsa gnusoba sveta zbrala na listu papirja.

»Prepustnico,« je mučno izdaval Jurij. »Izvolite,« je samozavestno rekel moški in Juriju izročil prepognjen papir.

»Torej. Eino Rahja ... Dovoljenje ... Poveljnik ... Kaj vozite?«

»Limonado za stražo. Želite?« V rokah proletarca sta se svetili dve steklenici s strupeno rumenima nalepkama. Jurij je šibko zamahnil z roko in izpustil prepustnico, proletarec jo je spretno ujel tik nad lužo.

»Limonado?« je otopelo vprašal Nikolaj. »Kam? Zakaj?« »Veste,« je odgovoril proletarec, »sem uslužbenec podjetja Karl Liebknecht in sinovi, in imamo dogovor o oskrbi vseh petrograjskih postojank in straž z limonado. Na stroške generalštaba.«

»Kolja,« je skoraj zašepetal Jurij, »bodi tako prijazen in poglej, kaj ima

v vozičku.«

»Kar sam poglej.« »Limonado, kaj pa!« se je veselo odzval proletarec in s škornjem brcnil svoj voziček. V notranjosti so pogrkujoče zaropotale steklenice, voziček pa se je premaknil z mesta in se zapeljal za svetilke.

»Kakšnega generalštaba neki ... Sicer pa, ni važno. Ajdi, gremo, napajaj postojanke in stražarje ... Samo hitreje, sadist, hitreje!«

»Nič ne skrbita, gospoda junkerja! Vso Rusijo bomo napojili!«

»Gremooo ...« je zavpil Nikolaj in se zravnal v sedlu. »Gremooo ...« je zakričal Jurij in se zvil v sivo filcasto kepo.

Proletarec je spravil prepustnico v žep, prijel za ročaj svojega vozička in ga popeljal naprej. Kmalu se je razblinil v megli, slišalo se je le še hreščanje stekla pod kolesi, nakar je vse utihnilo. Čez hip je neka oddaljena ura začela biti deset. Nekje med sedmim in osmim udarcem je v Nikolajeve razvnete in trpeče možgane kot bel galeb prhnilo upanje:

»Jura ... Jura ... A ti ni ostalo še nekaj kokaina?« »O bog,« je z olajšanjem zamrmral Jurij in začel stiskati svoje žepe, »Kolja, bravo ... Čisto sem pozabil ... Na.«

»Daj mi polno ... Vrnil ti bom, prisežem!« »Kakor hočeš. Drži vajeti ... Previdno, cepec, vse boš stresel. Tako ja. Se opravičujem za cepca.«

»Sprejeto. S čepico pokrij, odpihnilo bo ...«

Špalerna je počasi polzela nazaj, s svojimi črnimi okni in vhodi je obnemelo prisluškovala glasnemu pogovoru v samem središču tlakovane ceste.

»Glavno pri Strindbergu ni njegov tako imenovani demokratizem in niti ne njegova umetnost, čeprav je genialna,« je pripovedoval Jurij in živahno krilil s prosto roko. »Glavno je to, da predstavlja nov človeški tip. Zdajšnja kultura je namreč na robu smrti in kot vsako umirajoče bitje tudi ona na vsak način poskuša preživeti, zato v alkimističnih laboratorijih ustvarja duha čudnih homunkulov. Nadčlovek sploh ni to, kar je mislil Nietzsche. Tega zaenkrat ne ve niti sama narava in dela na tisoče poskusov, kjer v različnih razmerjih meša možatost in žen-

stvenost – pazi, ne samo moško in žensko. Če hočeš, je Strindberg le stopnja, etapa. In tu sva spet pri Spenglerju ...«

»Preklete,« je pomislil Nikolaj, »kako naj si zapomnim ta priimek?« A namesto po priimku je vprašal nekaj drugega:

»Poslušaj, se spomniš, prej si recitiral pesem? Kakšne so zadnje vrstice?«

Jurij je za trenutek nagubal čelo.

»In tavamo naprej. Med hišami se vzpenja prastara igra predvečernega drhtenja.«

Viktor Pelevin

Kristalni svet

Iz ruščine prevedel Jani Rebec

DOI: 10.4312/SKMR4724

Naslov izvirnika: Хрустальный мир (1991)

Urejanje in priprava za elektronsko objavo: Blaž Podlesnik
Jezikovni pregled: Đurđa Strsoglavec

Založila: Znanstvena založba FF

Izdal: Oddelek za slavistiko

Za založbo: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete UL

Prva e-izdaja.

Publikacija je dostopna na:

<https://doi.org/10.4312/SKMR4724>

Ljubljana, 2021

Publikacija je brezplačna.

Datum prve objave: 2021

Različica dokumenta: 1.0.0

Zadnjič posodobljeno: 14. 9. 2021

© Vse pravice do besedila ohranja avtor, ki je pravice za to izdajo v okviru projekta prevodov slovanskih kratkih zgodb prijazno odstopil založniku. Pravice do prevoda ohranja prevajalec.

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni
knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 93827331 ISBN 978-961-06-0584-3 (PDF)

ISBN 978-961-06-0585-0 (ePUB)

ISBN 978-961-06-0586-7 (HTML)